

KLAGANDE

Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Göteborg
405 12 Göteborg

MOTPART

██████████ ██████████

Ombud: Laila Siik
Socialförvaltningen i Filipstads kommun
Box 307
682 27 Filipstad

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Karlstads dom den 7 juli 2017 i mål nr 4576-16,
se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer
Försäkringskassans beslut.

Kammarrätten beslutar att sekretessen enligt 28 kap. 1 § offentlighets-
och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på de
uppgifter om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden
som lagts fram vid kammarrättens muntliga förhandling inom stängda
dörrar och som inte tagits in i denna dom.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer Försäkringskassans beslut samt anför följande.

■■■■■■■■■■ behov av hjälp med de grundläggande behoven bedöms inte uppgå till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka, varför rätt till assistansersättning inte föreligger. Den bedömning som förvaltningsrätten har gjort förefaller i huvudsak vara grundad på historiska uppgifter från Försäkringskassans tidigare utredning under 2013.

Aktiverings- och motiveringsinsatser ingår normalt inte i de grundläggande behoven. Vid utredningsbesök den 25 november 2015 framkom att ■■■■■■■■■■ kan äta och dricka själv, men att hon behöver hjälp och stöttning vid samtliga delmoment kring måltiden. För att tid för måltider ska beaktas i bedömningen av de grundläggande behoven krävs att man behöver hjälp med intagandet av måltiden. Med det menas att man behöver hjälp med att föra maten till munnen eller med att få maten till munnen, vilket ■■■■■■■■■■ klarar efter stöttning. Det kan därför inte anses vara fråga om ett grundläggande behov. Hon uppges även klara av toalettbesök och merparten av duschmomentet på egen hand, men kan behöva verbal stöttning.

För att hjälp med kommunikation ska beaktas som ett grundläggande behov krävs att den person som är behjälplig vid kommunikationen måste ha kunskap om just den funktionshindrade för att förstå vad hon vill säga och för att hjälpa henne att uppfatta budskap som andra vill förmedla till henne. ■■■■■■■■■■ kan föra vissa kortare samtal och kan påkalla uppmärksamhet. Hon behöver således inte en tredje person närvarande för att kunna kommunicera.

Det som kommer fram i den medicinska utredningen stämmer inte överens med vad assistenterna uppgett om ■■■■■■■■■■ hjälpbehov. Utredningen

visar att hennes behov av hjälp med de grundläggande behoven har minskat jämfört med när den tidigare assistansersättningen beviljades. Vid tiden för den utredning som föregick den som är aktuell i målet hade [REDACTED] precis haft en stroke och hade då stora fysiska svårigheter vilka har förbättrats.

Det tillsynsbehov och de aktiveringsinsatser som [REDACTED] i huvudsak är i behov av är inte så kvalificerade att de kan likställas med faktisk hjälp och ska därför inte godtas som grundläggande behov.

[REDACTED] anser att överklagandet ska avslås och anför följande.

Försäkringskassan har i sin utredning beskrivit att hon inte på egen hand kan larma för att påkalla hjälp och att hon inte kan lämnas själv någon tid på dygnet eftersom det finns risk för att hon skadar sig själv. Hon kan även bli våldsam mot sina assistenter. Sedan skovet 2013 har hon haft assistans dygnet runt och har inte lämnats själv ens en minut. När ett skov är slut blir hon inte återställd utan konsekvenserna är desamma. Hon saknar den kognitiva förmågan att förstå hur hon ska använda ett eventuellt trygghetslarm och utan stöttning kan hon inte använda telefonen. Hon kan inte ens förstå de enklaste instruktioner och kan inte hantera föremål på ett adekvat sätt.

Assistenterna har en rehabiliteringsinställning och utgår från att man kan äta själv om man kan hålla i ett bestick. Hon tror att hon kan äta själv men det kan hon faktiskt inte. Trots att hon vid tiden för Försäkringskassans omprövning kunde hålla i ett bestick glömde hon bort vart hon skulle föra besticket. Hon glömmer även bort att tugga och svälja maten. Utan kännedom om henne kan man inte få henne att äta och dricka.

Hon kan inte på egen hand kommunicera med en tredje person varför även kommunikation ska godtas som ett grundläggande behov.

Att hennes sjukdom är progressiv framgår av flera läkarintyg. Hennes hjälpbehov kommer aldrig att minska i omfattning utan successivt öka. Det är tydligt klarlagt att hennes hjälpbehov inte har minskat sedan tidigare utredning från 2013.

Kammarrätten har hållit muntlig förhandling.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] har rätt till assistansersättning. För att rätt till sådan ersättning ska föreligga krävs att hennes hjälpbehov med de grundläggande behoven vid tiden för Försäkringskassans omprövningsbeslut uppgick till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan.

Enligt 51 kap. 12 § socialförsäkringsbalken ska rätten till assistansersättning omprövas sedan två år förflutit från senaste prövningen och vid väsentligt ändrade förhållanden. Försäkringskassan har således varit oförhindrad att vid den s.k. tvåårsomprövningen göra en ny förutsättningslös prövning av [REDACTED] rätt till assistansersättning.

[REDACTED] har en progressiv sjukdom som går i skov. Det är ostridigt att sjukdomen medför både fysiska och kognitiva begränsningar som innebär att hon har ett omfattande hjälpbehov. Enligt Försäkringskassan uppgår [REDACTED] grundläggande behov avseende personlig hygien samt på- och avklädning till sammanlagt 11 timmar och 15 minuter per vecka. Hjälpbehoven vid måltider, kommunikation och tillsyn har inte ansetts vara av sådan karaktär att de ska ses som grundläggande behov.

Av utredningen i målet framkommer att en stor del av den hjälp som [REDACTED] behöver består av stöttning, guidning och påminnelser. Sådana hjälpbehov anses enligt rättspraxis inte avse de grundläggande behoven (RÅ 2003 ref. 33).

För att hjälp med *måltider* ska godtas som ett grundläggande behov krävs att den funktionshindrade behöver hjälp med att få i sig mat eller dryck, t.ex. att föra maten eller drycken till munnen. Vid Försäkringskassans utredningsbesök den 25 november 2015 uppgav [REDACTED] assistenter att hon åt själv men behövde påminnas. Skäl att bortse från assistenternas uppgifter som bygger på egna iakttagelser har enligt kammarrättens mening inte framkommit. Mot bakgrund härav anser kammarrätten att [REDACTED] hjälpbehov i samband med måltider inte ska beaktas som ett grundläggande behov.

För att *kommunikation* ska godtas som ett grundläggande behov ställs krav på att det behövs en tredje person närvarande som, för att hjälpa den funktionshindrade att förstå och förmedla budskap, måste ha kunskap om den funktionshindrade, funktionshindret och den funktionshindrades kommunikationssätt (RÅ 2010 ref. 17). Av utredningen framgår att [REDACTED] kan föra kortare konversationer och att hon kan förmedla sina behov utan att man behöver ha kunskap om henne. Hennes behov av hjälp med kommunikation ska därför inte beaktas som ett grundläggande behov.

För att *tillsyn* ska ses som ett grundläggande behov krävs bl.a. att det är fråga om aktiv tillsyn av övervakande karaktär och att behovet endast kan tillgodoses av någon som har ingående kunskaper om [REDACTED]. Utredningen i målet ger varken stöd för att [REDACTED] vid tiden för Försäkringskassans omprövningsbeslut hade ett behov av tillsyn av övervakande karaktär eller att den som gav assistans behövde ingående kunskaper om henne. Tillsynsbehovet är därför inte att betrakta som ett grundläggande behov.

Enligt kammarrättens mening saknas skäl för att godta ytterligare tid avseende [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven än den som Försäkringskassan har beaktat. Överklagandet ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Olle Holmstedt

Maria Lindvall

Katarina Dunnington
referent

/Madeleine Schönauer

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I KARLSTAD**

DOM
2017-07-07
Meddelad i Karlstad

Mål nr
4576-16

KLAGANDE

██████████ ██████████
██
████████████████████

Ombud: Laila Siik
Socialförvaltningen Filipstads kommun
Box 307
682 27 Filipstad

MOTPART

Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Göteborg
405 12 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Försäkringskassans beslut den 22 augusti 2016

SAKEN

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller delvis överklagandet, på så sätt att ██████████ ska ha fortsatt rätt till assistansersättning enligt SFB som enligt det föregående beslutet, dvs. i en omfattning av i genomsnitt 115 timmar per vecka.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 182963

Postadress Box 568 651 12 Karlstad	Besöksadress Rådhuset, Stora torget	Telefon 054-14 85 00 E-post: forvaltningsrattenikarlstad@dom.se www.forvaltningsrattenikarlstad.domstol.se	Telefax 054-14 85 30	Expeditionstid måndag–fredag 08:00-16:00
---	--	---	--------------------------------	---

BAKGRUND

██████████ har tidigare varit beviljad assistansersättning i en omfattning av 115 timmar per vecka, dvs. all vaken tid och väntetid under natten, och ansökte i oktober 2015 om utökning av assistansersättning hos Försäkringskassan. Den 18 mars 2016 beslutade Försäkringskassan att avslå hennes ansökan om utökning av assistansersättning samt att från och med juni 2016 dra in assistansersättningen då Försäkringskassan bedömde att ██████████ grundläggande behov inte uppgick till 20 timmar per vecka utan till 11 timmar och 15 minuter.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att beslutet av assistansersättningen i minsta omfattning förblir den samma och anför i huvudsak följande. Hon har varit beviljad 115,5 timmar assistansersättning per vecka och då tillsyn under all vaken tid med 98 timmar per vecka samt väntetid under natten om 17,5 timmar per vecka. Hon har sedan ansökt om utökning av assistansersättningen då hon har fått ett försämrat hälsotillstånd samt att hon har behov av dubbelassistans i vissa situationer särskilt när hon vistas utomhus. Hennes behov av tillsyn all vaken tid styrks genom intyg utfärdat av överläkare ██████████ Försäkringskassans utredning och beslut innehåller ingen motivering till det nya ställningstagandet. Hon har själv inte varit delaktig i utredningssamtalet varför det ifrågasätts huruvida Försäkringskassan kan göra den bedömning som gjorts vad gäller måltider utan att ha träffat henne. Försäkringskassan har inte motiverat grunderna för ändring av synen kring tillsyn all vaken tid som hon år 2013 beviljades assistansersättning för. Hennes sjukdom gör att hon gradvis blir försämrad. En konsekvens av sjukdomen är att hon glömer bort hur man tuggar eller sväljer vilket innebär att hon måste ha hjälp av en assistent vid intagande av måltid. Vidare saknar hon insikt i sin funktionsnedsättning och kan exempelvis inte larma eller tillgodogöra sig in-

struktioner kring detta. Vidare måste man ha en god personkänedom om henne då hon behöver hjälp med all kommunikation, hon får svårare för varje dag som går med att kommunicera. Intygen bekräftar att hon är mer orolig än tidigare och att hon blivit sämre i sin sjukdom. Försäkringskassan har inte bemött något om den tillsyn av övervakande karaktär som hon tidigare varit beviljad.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Vid utredningssamtalet avböjde [REDACTED] gode man att delta utan hänvisade till två av assistenterna samt till gruppledaren. De hjälpbehov [REDACTED] har kopplat till grundläggande behov har minskat jämfört med när den tidigare assistansersättningen beviljades. Hon behövde tidigare hjälp med att föra mat till munnen/matras, hjälp med att torka sig efter toalettbesök osv. Vid utredningssamtalet uppgavs att hon numera klarar av dessa moment.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

En försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), kan för sin dagliga livsföring få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § LSS. För rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § LSS (51 kap. 2–3 §§ SFB).

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingå-

ende kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats för andra personliga behov, om de inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Rätten till assistansersättning ska omprövas sedan två år förflutit från senaste prövningen och vid väsentligt förändrade förhållanden. Lämnas assistansersättning till en försäkrad som har fyllt 65 år får omprövning ske endast vid väsentligt ändrade förhållanden (51 kap. 12 § SFB).

Det finns inget hinder mot att låta prövningen omfatta även behovet av personlig assistans även efter tid därefter om utredningen ger tillräckligt underlag, jfr RÅ 2010 ref. 17.

Beräkningen av tid för dubbelassistans ska i normalfallet utgå från den tid det tar att utföra en aktiv insats utan att hänsyn tas till omständigheter som hänför sig till assistenten, schemalägningsproblem eller liknande. Om hjälpbehovet är av sådan art att det är förenat med allvarliga hälsorisker att medge dubbel assistans endast för tiden det tar att utföra aktiva insatser kan dock ytterligare dubbel assistans beviljas (se bl.a. Kammarrätten i Stockholms dom den 5 januari 2009 i mål nr 2398-08).

Förvaltningsrättens bedömning

██████████ omfattas av personkretsen i LSS och kan därför ha rätt till assistansersättning. Frågan i målet är därför om hennes behov av personlig assistans, för hjälp med de grundläggande behoven, uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan.

Försäkringskassan har ändrat det tidigare beslutet då ██████████ numera inte längre bedöms ha ett hjälpbehov avseende de grundläggande behoven

som överstiger 20 timmar räknat per vecka. Hon har tidigare varit beviljad assistansersättning i en omfattning av 115 timmar per vecka, dvs. all vaken tid och väntetid under natten. Den tidigare sammanlagda bedömningen av de grundläggande behoven var att dessa uppgick till 23,75 timmar per vecka.

Enligt gällande regler om Försäkringskassans tvåårsomprövning av rätten till assistansersättning ska en sådan göras efter två år efter, i det här fallet, beviljandebeslutet från 2014. Att [REDACTED] [REDACTED] ansökt om utökning av assistansersättning under hösten 2015 saknar således betydelse och tiden för tvåårsomprövningen förlängs inte vid en ny ansökan. Frågan i målet är således dels om Försäkringskassan hade fog för sin bedömning att [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] inte längre har rätt till assistansersättning, dels om hon ska beviljas utökad ersättning.

Upphörande av rätten till assistansersättning

Försäkringskassan har som underlag för bedömningen bl.a. hänvisat till en ADL-bedömning utfärdad i november 2013, där följande framkommer. Gällande att äta och dricka har [REDACTED] [REDACTED] stora svårigheter att greppa korrekt om skeden, hon behöver fysisk hjälp av en person genom hela måltiden. Hon har svårt att föra skeden mot munnen som ofta hamnar bredvid, behöver ibland hjälp med att matas. Hon är beroende av en persons fysiska hjälp för att utföra de grundläggande dagliga behoven så som personlig vård, toalettbesök och måltider. Vidare har diverse andra medicinska intyg utfärdade av bl.a. överläkare [REDACTED] och specialistläkaren [REDACTED] legat till grund för bedömningen. [REDACTED] intygar i oktober 2013 att [REDACTED] [REDACTED] inte kommer att förbättras i sina funktioner utan tvärtmot förlora ännu mer av sina färdigheter, hon är i behov av ADL-hjälp i alla matsituationer.

I utlåtande utfärdat i juni 2016 intygar [REDACTED] att [REDACTED] [REDACTED] under de senaste ett till två åren blivit allt sämre och anför bl.a. att hon har sämre balans, går sämre och har påtagliga problem med minne och språksvårigheter, samt att hennes sjukdom är progressiv, vilket kommer göra att behovet kommer bli ännu större på sikt. Vidare intygar [REDACTED] i utlåtande utfärdat i september 2016 att [REDACTED] har en progressiv sjukdom, där en påtaglig försämring setts det senaste året, och att hon har en mycket nedsatt kognitiv förmåga, låg begåvningsnivå, epileptiska anfall, stora motoriska svårigheter, kraftig synnedstättning och mycket nedsatt orienteringsförmåga samt att hon i nuläget inte klarar av att äta på egen hand, och har svårt både motoriskt att föra maten till munnen och saknar exekutiv förmåga och initiativförmåga.

Vad gäller kommunikation har ingen tid för momentet beaktats av Försäkringskassan. I tidigare utredning har Försäkringskassan beviljat en timma per vecka för momentet. Av den medicinska utredningen i målet framkommer att [REDACTED] har ett behov av hjälp med kommunikation och de medicinska underlagen visar klart att alla hennes förmågor successivt försämras. [REDACTED] synes därmed ha ett större hjälpbehov med kommunikation än vad Försäkringskassan har beviljat. Hjälpbehovet bör därför ses som ett grundläggande behov i lagens mening.

Försäkringskassan har tidigare beviljat [REDACTED] hjälp med att äta och dricka så som ett grundläggande behov i en omfattning av 10, 5 timmar per vecka och menar att [REDACTED] [REDACTED] numera klarar dessa moment själv. Vid tidpunkten för tidigare beslut om assistansersättning angavs i läkarintyg från arbetsterapeut sammanfattningsvis att [REDACTED] [REDACTED] använder sked i sin vänstra hand, men har stora svårigheter att greppa korrekt om skeden, har svårt att föra skeden mot munnen, behöver konstant handgriplig guidning av vänster hand och arm samt ibland behöver hjälp med att matas. Försäkringskassan har i den utredning som har legat till grund för det nu aktuella beslutet skrivit att [REDACTED] [REDACTED] äter själv och inte vill bli matad, men behöver hjälp med alla

moment i samband med måltiden, som att duka, dela mat och ibland även peta upp mat på skeden, samt att hon behöver någon som sitter med under måltiden och påminner henne om att äta, då hon annars inte skulle ha ätit färdigt. Det framgår av denna utredning att ■■■■■ ■■■■■ inte vill bli matad, men som framgår ovan var matning något som hon endast ibland behövde hjälp med. Den hjälp hon behövde var istället huvudsakligen guidning av hand och arm. Det framgår inte av Försäkringskassans utredning att det har skett någon nämnvärd förändring av detta behov. Tvärtom har anförts att hon behöver hjälp med samtliga moment i samband med måltiden, och även om guidning inte finns med i uppräknningen av dessa moment, kan inte slutsatsen dras att hon inte längre behöver denna hjälp. Den medicinska utredning som finns i målet och som ger vid handen att ■■■■■ ■■■■■ hälsotillstånd inte har blivit bättre talar snarare för uppgiften att hon alltså behöver omfattande stöd vid måltiden.

Förvaltningsrätten finner vid en sammantagen bedömning att det inte har kommit fram skäl att göra en annan bedömning av ■■■■■ ■■■■■ behov av assistansersättning än att dessa kvarstår i vart fall i samma omfattning som vid tidpunkten för det tidigare beslutet. Försäkringskassan har därmed inte haft fog för att dra in assistansersättningen.

Utökningen av assistansersättningen

Vad avser ■■■■■ ■■■■■ ansökan om utökning av assistansersättningen avser detta främst dubbelassistans. Det har dock inte framkommit att hennes behov är av sådan karaktär att hon behöver aktiva insatser av två assistenter samtidigt för att få sina behov tillgodosedda. Utredningen i målet och de medicinska underlagen styrker heller inte att ■■■■■ ■■■■■ är i behov av ytterligare dubbelassistans för att tillförsäkras goda levnadsvillkor, och inte heller att det skulle vara förenat med så allvarliga hälsorisker att inte medge dubbelassistans eller att de beviljade assistanstimmarna enligt SFB inte

skulle vara tillräckliga. Förvaltningsrätten bedömer att annat inte har framkommit än att [REDACTED] [REDACTED] får anses vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor utan att beviljas den ansökta utökningen varför överklagandet i denna del ska avslås.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis finner förvaltningsrätten, bl.a. mot bakgrund av den medicinska utredningen i målet, inte att det framkommit att [REDACTED] [REDACTED] till större del klarar merparten av de grundläggande behoven självständigt och att hennes grundläggande hjälpbehov därmed inte uppgår till 20 timmar per vecka och att Försäkringskassan på den grunden haft fog att ändra beslutet och dra in förmånen.

De medicinska intygen talar mot den uppgift Försäkringskassan vid utredningsmötet har inhämtat gällande att [REDACTED] [REDACTED] numera klarar av att utföra grundläggande behov, särskilt med beaktande av att [REDACTED] [REDACTED] i tidigare beslut som fattats i nära tid jämfört med det nu överklagade beslutet, beviljats assistansersättning. Den inhämtade uppgifter kan enligt förvaltningsrättens bedömning inte enskilt ligga till grund för att [REDACTED] [REDACTED] inte längre ska anses vara assistansberättigad. Vidare finner förvaltningsrätten inte att det heller skulle vara fråga om någon väsentlig förändring som möjliggjort att Försäkringskassan haft fog att ändra det tidigare beslutet och därmed dra in förmånen. Däremot finner förvaltningsrätten att Försäkringskassan haft fog för att inte bevilja [REDACTED] [REDACTED] den ansökta utökningen av assistansersättningen.

Utredningen i målet ger sammantaget stöd för att [REDACTED] [REDACTED] hjälpbehov med de grundläggande behoven i vart fall uppgår till 20 timmar räknat per vecka. Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att [REDACTED] [REDACTED] förklaras vara berättigad till assistansersättning så som i tidigare omfattning, dvs. i

genomsnitt 115 timmar räknat per vecka. Överklagandet ska dock avslås i den del det avser utökad assistansersättning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Denna dom kan överklagas. För information om hur man överklagar, se bilaga (DV 3104/1B).

Stefan Olsen Siri
rådman

I avgörandet har även nämndemännen Siv Palmgren, Mona Lawén och Per Scheutz deltagit.

Föredragande jurist i målet har varit Emma Koskelainen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om

de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.